

Sadulla OTAMURATOV,
Toshkent kimyo-texnologiya instituti professori, f.f.d.
E-mail: s.atamuratov1944@gmail.com

TTA professori, f.f.d. O'M.Abilov taqrizi asosida

NATIONAL INTERESTS IN THE TECHNOGENIC CIVILIZATION SYSTEM

Annotation

In the conditions of globalization, the issue of ensuring national interests in harmony with the achievements of science, technology and technology is gaining urgent importance. Through this, it is possible to assess the various effects of man-made civilization on the development of nations. Because it is important to study the fact that man-made civilization is sometimes positive and sometimes negative for human life, in order to anticipate future problems and apply appropriate preventive measures. The article discusses the changes occurring in the system of national interests in the age of man-made civilization, which is taking place along with the process of globalization.

Key words: System, interest, national interest, culture, globalization, civilization, man-made civilization, man-made consciousness, national consciousness, nation.

НАЦИОНАЛЬНЫЕ ИНТЕРЕСЫ В СИСТЕМЕ ТЕХНОГЕННОЙ ЦИВИЛИЗАЦИИ

Аннотация

В условиях глобализации приобретает актуальное значение вопрос обеспечения национальных интересов в гармонии с достижениями науки, техники и техники. Благодаря этому можно оценить различное влияние рукотворной цивилизации на развитие наций. Потому что важно изучить тот факт, что рукотворная цивилизация иногда позитивна, а иногда негативна для жизни человека, чтобы предвидеть будущие проблемы и применять соответствующие превентивные меры. В статье рассматриваются изменения, происходящие в системе национальных интересов в эпоху техногенной цивилизации, происходящей наряду с процессом глобализации.

Ключевые слова: Система, интерес, национальный интерес, культура, глобализация, цивилизация, рукотворная цивилизация, рукотворное сознание, национальное сознание, нация.

TEKNOGEN SIVILIZATSIYA TIZIMIDA MILLIY MANFAATLAR

Annotatsiya

Globallashuv sharoitida milliy manfaatlarni fan, texnika va texnologiya yutuqlari bilan uyg'un holda ta'minlash masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Shu orqali texnogen sivilizatsiyaning millatlar taraqqiyotiga ko'rsatayotgan turli-tuman ta'sirlarini baholash imkoniyati yuzaga kelmoqda. Chunki texnogen sivilizatsiyaning insoniyat hayoti uchun gohida ijobiy, gohida salbiy xarakter kasb etayotganini o'rganish istiqboldagi yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarni oldindan ko'ra olish va tegishli profilaktik chohlarini qo'llashda muhimdir. Maqolada globallashuv jarayoni bilan birga kechayotgan texnogen sivilizatsiya asrida milliy manfaatlar tizimida sodir bo'layotgan o'zgarishlar haqida mulohazalar yuritilgan.

Kalit so'zlar: Tizim, manfaat, milliy manfaat, madaniyat, globallashuv, sivilizatsiya, texnogen sivilizatsiya, texnogen ong, milliy ong, millat.

Kirish. Bugungi kunda insonlar hayotida fan, texnika va texnologiyaning moddiy boyliklarni yaratishdagi roli oshib bormoqda. Texnika va texnologiya vositalarini barcha millatlar tomonidan o'zlashtirilishiga bo'lgan intilishlarining kuchayishi ularning ongi va dunyoqarashlarida texnika va texnologiyaga nisbatan an'anaviy qarashlari va tasavvurlarini ham o'zgartirib yubormoqda. Ular o'tmishda sodir bo'lgan o'zgarishlardan farqli o'laroq, bugun fan, texnika va texnologiyadan foydalanishni shunchaki taraqqiyotning ehtiyoji deb emas, bu murakkab olamda yashab qolishning zaruriyati sifatida qarash, his va tasavvur etish darajasiga ko'tarildi.

Jamiyatning barcha tarmoqlari ma'lum bir tizimda rivojlanadi va takomillashib boradi. Tizimda amal qilmaydigan har qanday voqea va jarayonlar tartibsiz holatda harakatga keladigan bo'lsa, u tarqoq va ko'zlangan maqsadga olib bormaydi. Barcha jarayonlarda va amaliy hayotdagi vazifalardagi bo'lgani kabi insoniyat taraqqiyotida sodir bo'lgan texnogen sivilizatsiya ham ma'lum bir tizimda yuzaga kelgan. Texnogen sivilizatsiya jamiyat taraqqiyotining barcha bosqichlarida emas, ma'lum bosqichida yuzaga keladi va rivojlanib boradi. U eng avvalo, insoniyat intellektual salohiyatining rivojlanishi natijasi bo'lsa va ayni paytda uning avvalgi holatiga nisbatan taraqqiy etgan bosqichi hisoblanadi. Texnogen sivilizatsiyaning shakllanishi va rivojlanishi insoniyat intellektual salohiyati, uning texnika va texnologik qarashlari va ongining taraqqiy qilishiga ta'sir o'tkazadi. Texnogen sivilizatsiya o'ziga xos tizimga ega bo'lib, o'z ichiga texnologik ong, yangi fan yutuqlari, texnika, texnologiya va insoniyatning intellektual salohiyatidan iborat tizim holatida sodir bo'ladi. Ularning yakdilligi yuksak darajada rivojlanishi holatda yuz bergandagina texnologik sivilizatsiya sodir bo'ladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Ayni paytda bugun insoniyat taraqqiyotida yuzaga kelgan ana shu fan, texnika va texnologiyaning yuksak taraqqiyoti ya'ni texnogen sivilizatsiya qanchalik xatar tug'dirayotganligini rus olimi V.S.Stepin "Texnogen sivilizatsiya insoniyatga juda ko'p yutuqlar keltirganday bo'lgan edi... ko'pchilik odamlar yaxshi kelajakka bo'lgan o'z orzu umidlarini shu sivilizatsiya taraqqiyoti bilan bog'lagan edilar. Atigi yarim asr oldin texnogen sivilizatsiya insoniyatni o'zini halok etadigan, jar yoqasiga olib kelib qo'yadigan global inqirozga duchor etishini hech kim hayoliga keltirmagan edilar"[1] – deb ta'kidlagan edi.

Tadqiqot metodologiyasi. Haqiqatdan ham bugungi kunga kelib inson texnogen sivilizatsiya havfidan xavotir oladimi, yo'qmi, uning imkoniyatlaridan foydalanish ehtiyoji oshib bormoqda. Bunday ehtiyojning avj olayotganligi nafaqat insonlar, balki butun millatlar hayotida texnogen ongni rivojlanishiga olib kelmoqda. Shunday jarayon haqida fikr yuritir ekanmiz texnogen ong bilan milliy ong o'rtasida "ziddiyat" yuzaga kelayotirmi yoki ular bir birlariga salbiy ta'sir o'tkazmasdan rivojlanib ketaveradimi – degan savol yuzaga kelmoqda.

Tahlil va natijalar. Aslida, texnogen ong doim milliy ongning tarkibi sifatida rivojlanib, millatlarning ularning qanchalik o'zlashtirsa, fan, texnika va texnologiya yutuqlaridan samarali foydalansa, millatlarning umumiy taraqqiyotiga xizmat qilib kelayotgan edi. O'rni kelganda shuni ham alohida ta'kidlash lozimki, ilmiy adabiyotlarda texnogen ong masalasi ijtimoiy falsafiy

kategoriya (tushuncha) sifatida o'rganilmagan edi. U aslida real hayotda: 1) yangi fan tarmoqlarining yuzaga kelishida; 2) yangi texnologik va texnik ishlanmalarining yaratilishiga; 3) butun insonlarning moddiy farovonligini oshishiga; 4) insonlar va butun millatlarning intellektual salog'iyatining o'sishiga; 5) insonlar, millatlar va xalqlarning turmush kechirishining yengillashtirilishiga; 6) yangi ish joylarining yuzaga kelishiga; 7) mehnat sharoitlarining yaxshilanishiga; 8) mehnat unumdorligining oshishiga xizmat qilib kelgan. Ammo texnogen ong o'ta muhim omil bo'lganligi va ijobiy natijalari bilan milliy ong taraqqiyotiga bugunga nisbatan "raqobatchi" sifatida yuzaga kelmagan edi. Aksincha, u milliy ongning rivojlanishiga o'zining ijobiy ta'sirini ham o'tkazgan. Nazarimizda, texnogen ongning milliy ongga nisbatan "raqobatchi" bo'lishiga: a) insonlar va millatlarning ijtimoiy, moddiy va ma'naviy ehtiyojlarining tezlik bilan oshib borayotganligi; b) zamonaviy fan, texnika va texnologiyani rivojlanishi ana shu ehtiyojlarning ta'minlanishiga ta'sir o'tkazishda asosiy omillaridan bo'lib borayotganligi; v) bugungi globallasuv sharoitida avvaliga qaraganda yaxshi, moddiy farovonligi yuksak darajada yashashga harakatlarning kuchayayotgan va uni dunyo miqyosida ommalashayotganligi; g) rivojlangan mamlakatlarda yashayotgan millatlar va xalqlarning yaratuvchanlik, turli moddiy, ijtimoiy va ma'naviy jihatdan ehtiyojlaridan qoniqish olmayotganligi o'zga mamlakatlardagi xalqlar hamda ularning rivojlanishi uchun imkoniyat qoldirmayotganligi kabilar sodir bo'lmoqda.

Bu jarayonda globallasuv xuddi ana shu xalqlar va millatlarga keng imkoniyatlarni yaratib berayotganligi va oqibatda dunyo miqyosida turli ziddiyat yuzaga keltirishiga, moddiy jihatdan kam rivojlangan millatlar va xalqlarning taraqqiyotga erishgan millatlar darajasiga yetib kelishiga imkoniyat qoldirmayotir. "Yangi texnologiyalar" – deb yozadi Jahon iqtisodiy forumi asoschisi va ijrochi raisi Klaus Shvab, "ishlab chiqarish va tadbir qilinib borasidagi noaniqliklar tufayli sanoat inqilobi natijasida kelib chiqadigan o'zgarishlar qanday namoyon bo'lishini to'la bilmaymiz. Ularning murakkabligi va sohalari bo'yicha o'zaro aloqadorligi global jamiyatning barcha manfaatdor vakillari hukumatlar, biznes, ilm-fan va farovonlik jamiyati ushbu yangi trendlarni tushunishi uchun birgalikda ishlashga mas'ul ekanligini anglatadi"[2]. Bu yangi sanoat inqilobini, yana ham aniqrog'i bugungi globallasuv jarayoni kimlar amalga oshirmoqda? Albatta ana shu texnik va texnologik imkoniyatlari mavjud bo'lgan mamlakatlarda o'zlarini intellektual salohiyatini rivojlantirish va undan samarali foydalanayotgan insonlar. Shu tariqa, tabiiy ravishda, ularning texnik va texnologik onglari hozirgi taraqqiyot bosqichidan ilgarilab bormoqda. Bu o'zgarishlar istiqbolda insoniyat ommaviy ravishda manfaat keltiradimi yoki yo'q, buni bugungi kunda tushunishni xohlamaydiganlar soni ham oshib bormoqda. Masalaning mohiyatidan kelib chiqadigan bo'linsa, texnika va texnologik ong ijobiy omil hisoblanadi. Chunki, eng avvalo insonga va jamiyatning rivojlanishiga ijobiy ta'sir etadi. Bu yerdagi asosiy muammo, bugun va istiqbolda texnologik ongning rivojlanishida emas, balki uning milliy ongning sayozlashib borishiga o'tkazadigan ta'siridan xavotirning yuzaga kelayotganligidir. Bu jarayonning xatarli jihati shundaki, texnika va texnologiya yutuqlarini millat vakillari tomonidan egallash hamda ulardan foydalanishni milliy ong bilan uyg'un holda emas, balki texnogen ongning tobora mustaqil omil sifatida rivojlanib, milliy ongning sayozlashuviga o'tkazishi mumkin bo'lgan ta'sirning kuchayib borayotganligida namoyon bo'lmoqda. Bu globallasuvning avj olishi jarayonida milliy ongning zaiflashuviga va u o'z navbatida millatning o'zligidan begonalashuviga, milliy ruhiyat, tafakkur, ong va dunyoqarashda yuzaga kelayotgan milliy-ma'naviy sayozlashuv o'rnini zamonaviy va texnika va texnologiya taraqqiyotiga nisbatan ustuvor qarashlar, tasavvurlar va dunyoqarashlar to'lg'azilishiga olib kelishini kuchaytiradi.

To'g'ri, bugun insonlarning moddiy boylikka, farovon hayotga intilishi tobora kuchayib bormoqda. Chunki ularning bugungi taraqqiyotni tezlashuvi fan, texnika va texnologiyani rivojlantirib, insonlarning zamonning ehtiyojiga muvofiq egallashi va foydalanishi zarurligini kun tartibiga qo'yimoqda. Nazariya va amaliyotda texnogen ong rivojlanishiga salbiy munosabatda bo'lish milliy taraqqiyotga to'siq qo'yish bilan barobar. Shu jihatdan bu jarayonni rivojlantirish uchun millat vakillarining milliy va texnogen muvozanatini tarbiyalash tarbiya faoliyatining bosh yo'nalishiga aylanishi lozim. Bugun milliy ong bilan texnogen ongni uyg'unlashtirish asosida tarbiya olib borishda texnogen ongni rivojlantirishga ustuvorlik bilan qarash kuchayayotgan bir sharoitda milliy tarbiyada e'tiborsizlik yuzaga kelayotganligi ham bor gap. Milliy ong va texnogen ongga nisbatan qarashlarga dunyoning tobora globallasuvi ham o'zining ta'sirini o'tkazmoqda. U dunyoda iqtisodiy jihatdan texnogen ongni rivojlantirishga katta e'tibor berayotgani o'z xalqlarining farovon yashashni amalga oshirmoqda. Lekin halqning jamiyatdan begonalashuvi, millatlarning ma'naviy qashshoqlashuvi ham sodir bo'lmoqda.

Avvalo shuni alohida ta'kidlash lozimki, texnogen sivilizatsiya tizimli rivojlanib boradi. Unda milliy manfaatlar alohida o'rin egallaydi. Texnogen sivilizatsiyada millatlarning manfaatlari quyidagilardan iborat: 1) milliy ongning rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir o'tkazadi ya'ni millat uning barcha imkoniyatlaridan foydalanishga harakat qiladi. 2) millatning intellektual salohiyatining oshib borishiga ijobiy ta'sir qiladi. Jahon iqtisodiy forumi asoschisi va ijrochi raisi Klaus Shvab ta'kidlaganidek, bugungi taraqqiyot bosqichida intellektuallarning asosiy ko'rsatgichi "texnologiya ko'pchiligimiz xohlaydigan ulkan samaradorlikni taqdim etadi. Ammo odamlar jarayonning bir qismi bo'lib qolmasdan buyukroq ishlarda ham qatnashishni istaydilar"[3]. Haqiqatdan ham har bir inson va millat vakillarining o'z intellektual salohiyatining oshirib borishi uchun texnologik sivilizatsiyaning ahamiyatini anglab yetmoqdalar. 3) texnogen sivilizatsiya sharoitida fan, texnika va texnologiyaning yangi, zamonaviy turlarini shakllantirish hamda rivojlantirish barcha millatlarga manfaat keltiradi. 4) texnologik sivilizatsiya juda ko'plab millatlarning o'zaro yaqinlashuviga, aloqalarning rivojlanishiga ijobiy ta'sir o'tkazadi. Eng asosiysi shuki, aloqalarning rivojlanishi nafaqat texnika va texnologiya, shuningdek, iqtisodiy aloqalarning rivojlanishiga ham o'zining ta'sirini o'tkazadi. 5) texnogen sivilizatsiya tizimi milliy manfaatdolikning yana bir qismini xalqlar va millatlarning iqtisodiy va ma'naviy ehtiyojlarini qondirishda namoyon bo'ladi. Texnogen sivilizatsiya ilm-fan, texnika va texnologiyaning yuksak darajada rivojlanishi va zamonaviy ishlanmalar ishlab chiqish bilan bog'liq jarayondir. Tabiiy ravishda ularning rivojlanishi natijasida insoniyat uchun ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiladi. Chunki ularning rivojlanishi insoniyat uchun zarur bo'lgan maxsulotlarni imkoniyat darajasida ko'proq va sifatli ishlab chiqarish imkoniyatini beradi. Albatta, bunday sharoitda ilm, fan, texnika va texnologiyalarni rivojlantirishga imkoniyati katta bo'lgan mamlakatlar yetakchilik qiladilar. Ularni rivojlantirishga imkoniyati, jumladan, nafaqat iqtisodiy imkoniyati, shuningdek, ularga imkoniyat kam bo'lgan mamlakatlar va xalqlar o'zlarining intellektual salohiyatini rivojlantirishga ham harakat qiladi. Bu jarayonda muammo shundaki, o'z aholisi uchun zarur bo'lgan ehtiyojlarni o'zlarini yaratish yoki ishlab chiqarishdan ko'ra tashqaridan olishga harakat qiladilar. Natijada ular yana bu jarayonda yetakchilik qilayotgan mamlakatlarga qaram bo'lib qolaveradilar. Texnogen sivilizatsiyaning avj olishi sharoitida mana shunday tengsizlik davom etaveradi. Chunki bujarayonda unga teng qatnasha olmagan davlatlar va xalqlar xohlaydimi yoki yo'qmi o'zining ehtiyojini ta'minlashda bu jarayonda yetakchilik qilayotgan mamlakatlar bilan aloqalarni olib borishga majbur bo'laveradilar. 6) hozirgi davrda texnogen sivilizatsiya millatlar va xalqlar manfaati shu darajaga borib yetmoqdaki, undan har bir inson foydalanmasdan, faqat kuzatuvchi sifatida yashay olmaydi. Chunki bugun insonga tez ta'sir o'tkazadigan OAV, axborot, internet va boshqa texnika va texnologiya nihoyatda yuksak darajada rivojlanib ketdi. I.N.Islomov, SH.A.Maxmudov, A.A.Teshaboyev birga yozgan "Global siyosiy texnologiyalar" nomli monografiyasida ta'kidlaganidek "Axborot kanallari ma'lum davlatga kuch ishlatmagan holda intervensiya o'tkazishi, inqilobni amalga oshirishi va shu davlatning o'z fuqarolari

tomonidan davlat to'ntarishini uyushtirishiga yordam bermoqda. Hozirgi kunda axborot tarqatishda internet kanallari muhim rol o'ynamoqda. Dastlabki axborotni yoki uning ilk manbasini aniqlashning qiyinligi, tarmoqlarda axborotning tez tarqalishini oldini olish mushkulligi bunday texnologiyaga qarshi kurashni qiyinlashtirmoqda"[4].

Bunday har bir xalq va mamlakatda yashayotgan millatlar texnogen sivilizatsiyasi yaratgan barcha yangiliklardan va ularga manfaat keltirayotgan imkoniyatlardan unumli foydalangan holda ularning keltirib chiqarishi mumkin bo'lgan salbiy ta'sirlaridan ham ogoh bo'lish zarur. Yuqorida keltirilganlardan ko'rinib turibdiki, texnogen sivilizatsiya millatidan qat'iy nazar undan samarali foydalangandagina rivojlanishi mumkin. Eng muhimi, ular yashayotgan mamlakatlarda uni o'z millati va xalqiga rivojlantirish hamda uning yutuqlaridan foydalanishga imkoniyat beruvchi intellektual salohiyatni kuchaytirishga e'tibor berayotgan bulsa, undan manfaatdorlik oshib boraveradi. Ammo davlatlarda uncha e'tibor bermasa yoki uning mamlakat va unda yashayotgan millatlar hamda xalqning manfaatlariga salbiy ta'sir qiluvchi jihatlarni hisobga olmagan taqdirda ular rivojlanishdan orqada qolishlari mumkin. Xo'sh, texnogen sivilizatsiya qaysi mamlakatlar va unda yashayotgan xalqlarga nimalar, qaysi jihatlari bilan ularning rivojlanishlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. 1) taraqqiyotdan orqada qolayotgan mamlakatlar jamiyatida fan, texnika va texnologiyani rivojlantirishda bee'tibor bo'lsa, faqat shu sohada katta yutuqlardan o'rnak olmagan va uning tajribalaridan foydalanmasa, hamda mohiyatini va imkoniyatini tushunmagan holda foydalanadigan bo'lsa, bunday mamlakatlar texnogen sivilizatsiya ham taraqqiy qilmagan mamlakatlarni unga yetakchilik qilayotgan mamlakatlarga "ipsiz" bog'lab qo'yaveradi; 2) texnogen sivilizatsiya turli mamlakatlar va unga yetakchilik qilayotgan davlatlar, xalqlar bilan birga kam taraqqiy qilgan mamlakatlar o'rtasida tengsizlikni va birining ikkinchisiga nisbatan qaramlik holatini keltirib chiqaradi. Texnogen sivilizatsiya o'zgalarga qaram bo'lgan millatlar va xalqlar o'rtasida o'zaro birdamlik ruhiyatini susayishiga sabab bo'ladi. Bunday sharoitda mamlakatda yaratuvchanlik, bunyodkorlik va ishbilarmonlik kayfiyatlarining barham topishiga olib keladi. Boz ustiga mamlakatda ishsizlikning vujudga kelishiga sharoit yaratadi. Chunki qaram mamlakatlarda yangi, zamonaviy texnika va texnologiya vujudga keltirishdan ko'ra uni olib kirish afzal bo'la boshlaydi hamda uni yaratgan yetakchi mamlakatlardan sotib olaveradi. Natijada, bir tomondan bu soha orqada qolaveradi va yetakchi mamlakatlarga qaramlik asoratidan qutilib keta olmaydigan millat, xalq va mamlakat sifatida yashashga girifdor bo'lib qolaveradi. 3) texnogen sivilizatsiyaning millat manfaatiga zid tomoni shunda ediki, rivojlanishda orqada qolayotgan mamlakatlarda fan, texnika va texnologiyalarning rivojlanishidan orqada qolishi natijasida yoshlar ham ular taraqqiy qilgan mamlakatlarga ketishga harakat qilaveradi. Boz ustiga millatlarning salohiyatli, kuchli, bilim darajasi yuksak yoshlari, qayerda ularning qiziqishiga javob beradigan qulay muhit bo'lsa, o'sha mamlakatlarga ketaveradi. Bunday jarayonning yana bir salbiy jihati shundaki, ular o'zlari borgan mamlakatlardan qaytib kelmay, o'sha joyda doimiy yashab, ishlab hayot kechiradilar. Natijada millatning intellektual salohiyati susayadi, uning fan, texnika va texnologiyani rivojlantirish borasida orqada qolib ketishiga sabab bo'ladi. 4) texnogen sivilizatsiyaning rivojlanishidan orqada qolayotgan millatlar va xalqlar manfaatlariga zid yana bir tomoni borki, uni mamlakat o'z vaqtida oldini olmasa, bunday mamlakat qaramlikdan qutila olmaydi. Bu ta'lim tizimi hisoblanadi. To'g'ri, ta'lim tizimida yetakchilik qilayotgan mamlakatlar tajribalaridan foydalanish zarur. Ammo, ularni butunlay ko'chirib olish millatni yashab qolishiga, uning davom bo'lishiga nihoyatda zid hisoblanadi. Qachon millat millat darajasiga yetish uchun o'zining ta'lim tizimida o'ziga xos "model" vujudga keltirmasa ekan, unday millat o'limga mahkum bo'lib qolaveradi. Zero, milliy modelda millatning urf, odat, an'ana va qadriyatlar mujassamlashadi, ta'lim tizimida ular o'z ifodasini topadi va yoshlar ongiga yetkaziladi, ular orqala yoshlardada milliy tafakkur shakllanadi. Shu tariqa millat rivojlanadi hamda takomillashib boraveradi. Ammo bugungi kunda millatimiz yoshlari ongi va tafakkurida milliy qadriyatlarni o'zlashtirishdan ko'ra moddiy farovonlikni ustuvor deb bilishga berilayotganlari bor gap. Agar moddiy farovonlik milliy qadriyatlarga zid holda rivojlanadigan bo'lsa, bugun jahon miyosida sodir bo'layotgan millatlarning o'zligidan mahrum bo'lib qolayotgan holatiga tushib qolishimiz muqarrarlashadi. Bu jarayondan ogoh bo'lishimiz dardkor. 5) texnogen sivilizatsiyani mamlakat va jamiyatda yashayotgan yoshlarimizga milliy taraqqiyotimizga nimasi bilan zarur va qaysi jihatlari bilan zid ekanligini chuqur anglatishimiz muhim ahamiyatga ega. Chunki uning rivojlanib borishi natijasida nafaqat millat va xalq, balki davlatning o'zi ham rivojlanadi va takomillashib boraveradi.

Xulosa va takliflar. Texnogen sivilizatsiya yuqorida ta'kidlaganimizdek, zaminda yashayotgan insonlar, millatlar, xalqlar va davlatlar taraqqiyotiga ijobiy ta'sir etuvchi omil hisoblanadi. Uning salbiy jihati, uni vujudga keltirayotgan va asosiy ehtiyojlariga bo'ysundiruvchi rivojlangan va yetakchilik qilayotgan mamlakatlarning ochko'zliklari bilan bog'liq. Chunki u taraqqiy qilgan mamlakatlarning rivojlanishidan orqada qolayotgan mamlakatlar hamda ularda yashayotgan xalqlarning fan, texnika va texnologiya yutuqlaridan to'la foydalanishlari uchun imkoniyat qoldirmasligi bilan bog'liq bo'lib qolmoqda. Xuddi mana shu salbiy omil texnogen sivilizatsiya bilan rivojlanishdan orqada qolayotgan milliy manfaatlar o'rtasidagi "ziddiyat"larni keltirib chiqaraveradi. Ularning oldini olish bugungi kun uchun nihoyatda zarur. Chunki rivojlanishdan orqada qolayotgan mamlakatlardagi xalqlar o'zlarining barcha ichki imkoniyatlarini ishga tushirib, texnika va texnologiyaning eng zamonaviy yangi turlarini vujudga keltirishdan ko'ra yetakchilik qilayotgan mamlakatlardan tayyorini olishga, ularga "yordam" berishlariga umidvor bo'lib, ularning ishdan chiqqan, zamondan orqada qolgan texnika va texnologiyalarini olish bilan cheklanib qolish holatlari davom etmoqda. Ular shu ma'noda yetakchi mamlakatlarga istamasalar-da yoki bilib-bilmasdan qaram holatiga tushib qolmoqdalar. Shu tariqa bugungi kunda texnogen sivilizatsiya tizimi qanchalik mustahkam bo'lmasin unda texnogen va milliy ong muvozanatda rivojlansa, butun insoniyatning moddiy va ma'naviy ehtiyojlarini qondirishdagi mavjud muammolarning yechimini topish imkonini beradi.

ADABIYOTLAR

1. Степин Б.С. Философия в эпоху перемен // Вестник Московского университета. Серия 7. Философия. – Москва. 2006. – № 4. С-18.
2. Клаус Шваб. Тўртинчи sanoat инқилоби (инглиз тилидан таржима Сарвиноз Қосимова). Тошкент: Nihol, 2022. 11-б.
3. Клаус Шваб. Тўртинчи sanoat инқилоби (инглиз тилидан таржима Сарвиноз Қосимова). Тошкент: Nihol, 2022. 80-бет.
4. Исломов И.Н., Махмудов Ш.А., Тешабоев А.А. Глобал сийсий технологиялар. Монография. Тошкент. Complex Print. 27-б.